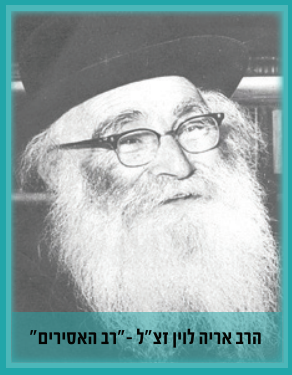
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

ט"ז כסלו תשפ"ב

פרשת וישלח

גליון מספר 237

דרך חיים

אומרת הגמרא (סנהדרין צט:):

"תנו רבנן: והנפש אשר תעשה ביד רמה - זה מנשה בן חזקיה, שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי. אמר: וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא ואחות לוטן תמנע ותמנע היתה פילגש לאליפז".

מבאר רש"י "דבר שאינו צריך הוא, וכן היה מלגלג ואומר שכתבו משה שלא לצורך". מבארת הגמרא שודאי יש צורך גם בפסוק זה ללמד אותנו יסוד חשוב:

""אחות לוטן תמנע" מאי היא (לשם מה הובא בתורה)? תמנע בת מלכים הואי (היתה), דכתיב "אלוף לוטן אלוף תמנע"" וכל אלוף - מלכותא בלא תאגא היא. בעיא לאיגיורי (רצתה להתגייר), באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה, הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו. אמרה: 'מוטב תהא שפחה לאומה זו, ולא תהא גבירה לאומה אחרת'. נפק מינה (יצא ממנה) עמלק, דצערינהו לישראל. מאי טעמא? דלא איבעי להו לרחקה (שלא היה להם לרחקה אלא לגיירה ולהכניסה תחת כנפי השכינה)".

תמה הסבא מסלובודקה, שהרי אנו רואים בתורה אריכות כה רבה עד כמה אברהם התאמץ להרבות את אמונת הבורא בעולם ולהכניס גרים תחת כנפי השכינה. אם כן, ודאי שאם על אף תכונתו זו נמנע אברהם מלהכניס את תמנע תחת כנפי השכינה, על אף מאמציה ורצונותיה, היו לכך סיבות ראויות. יתכן שברוח קדשו ידע שיש בה שורש רע ואין נכון לקבלה כגיורת, כפי שאנו רואים את האיסור לקבל גרים מזרעו של עמלק. אם כך מהי הטענה כלפי אברהם אבינו?

אלא שהתורה מגלה לנו כי ישנה שגיאה בגישה. שעל אף שתמנע נשאה בתוכה שורש רע ודאי, כפי שמוכח ממה שיצא ממנה זרעו של עמלק, היה להם לגייר את אותו שורש רע, לקרב אותו ולמצוא את מקומו בקודש פנימה. מכיוון שלא עשו כן האבות יצאו תוצאות חמורות לזרע ישראל מזרע עמלק לאורך כל הדורות.

מכאן אנו למדים עד כמה חמורה פעולה אחת קלה של מניעת חסד, ואפילו כלפי נפש רעה וחולה כל כך ברוחניותה. אותו חסד קטן שנמנע מתמנע היה לנזק לדורי דורות והביא לפגם עד כסא הכבוד, שאין השם שלם ואין הכסא שלם כל עוד זרעו של עמלק בעולם (תנחומא כי תצא יא).

לשם כך הדגישה התורה כאן את פרשת תמנע, ולא

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

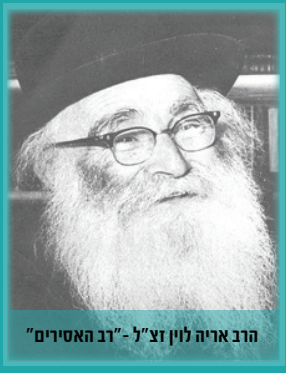
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

חסכה במילים עד אשר ביארה לנו כיצד ממנה יצא זרעו של עמלק. כיוצא בדבר אנו מוצאים גם כן במקרה דינה, שנמנע יעקב מלתתה לעשו אחיו, ואמר לו הקב"ה "למס מרעהו חסד" (איוב ו יד) - וכיוון שמנעת חסד מאחיך הרי היא תינשא בדרך איסור, כפי שמבואר בפרשת דינה ושכם (בראשית רבה פ ד). הרשעות של עשו ידועה, רוצח, נואף, אדם חסר לב. לכאורה ודאי שעל יעקב להימנע ככל הניתן מלתת את ביתו לאיש רשע שכזה, ובטח בשעה כזו שהיא נמצאת בסכנת חיים מאותו רשע עצמו, יחד עם כל משפחתה. בשעה כזו אומר הקב"ה כי יעקב נחשב כמונע חסד מאחיו.

החסד הוא מהמידות של הקב"ה, ובמידה זו ברא את העולם. עלינו להידמות אל הקב"ה ולהידבק במידותיו - "מה הוא גומל חסדים אף אתה כן" (פסיקתא זוטרתא ראה כא.). ולכן על יעקב לגמול חסד, על אף שבשיקול הדעת האנושי אין הדבר מן הראוי, כיוון שזו היא תכלית חיינו להידבק במידותיו יתברך. על כך באה התביעה כלפי יעקב לגמול חסד עם אחיו, שמא היא תשיבו אל המוטב ותגרום לו לתקן את אורחותיו. ומשום שלא נהג בחסד ואמון זה הגיעה דינה למה שהגיע.

לפעמים אדם נתבע על מעשיו שלא רק על שלא נהג כהוגן, אלא אף על עצם מחשבתו שהייתה שלא כראוי. דוגמא לדבר אנו מוצאים בדור המדבר שיצאו מהר סיני כתינוק היוצא מבית הספר ורץ (ילקוט שמעוני בהעלותך תשכט). לכאורה ביציאה מהר סיני יש מעלה גדולה, שיש בה זריזות והקדמה לבוא לארץ ישראל, שכן אומרים חז"ל שתוך ג' ימים היו ראויים להגיע מהר סיני לארץ ישראל. אלא שהפגם הוא במחשבה, בכך שלישראל לא היה כל קושי לקום ולעזוב את הר סיני, המקום המקודש בו זכו לקבל תורת ה' מן השמים. חז"ל זיהו את פגם המחשבה, על אף שמבחינה מעשית אין בה מום, עד אשר קראו לה בלשון קשה ""ויסעו מהר ה'", ואמר רבי חמא ברבי חנינא: שסרו מאחרי ה'" (שבת קטז.).

כך ניתן גם להבין את התביעה כלפי יעקב במנעו את דינה מעשו. יכול היה יעקב מבחינה מעשית למנוע את דינה מעשו, וכדין הוא עושה. אלא שהתביעה באה על מחשבתו והרגשתו של יעקב. החסרון היה בכך שלא כאב ליעקב על כך שנאלץ הוא למנוע את ביתו הצדקת מאחיו. ויתכן אף שיעקב חש צער על כך, אלא שלא היה הצער במידה הדרושה לצדיק שכמותו. לכן המעשה הראוי להגן על ביתו הפך ממעשה חיובי למעשה שלילי.

יתכן על דרך זו לבאר את הפגם למול תמנע. האבות נהגו כדין במה שלא קבלוה, שכן אין ארור מידבק בברוך. אלא שהשאלה היא באיזו הרגשה אנו אומרים מילים אלו. מתוך כאב גדול על שאין היא זכאית להידבק בברוך או מתוך ניכור ושנאה לאותה רשעות. האבות היו צריכים להצטער בליבם במידה הראויה על שאחר שגיירו את כל באי עולם אינם יכולים לקרב את תמנע תחת כנפי השכינה. אם היו

המשך בעמוד הבא

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

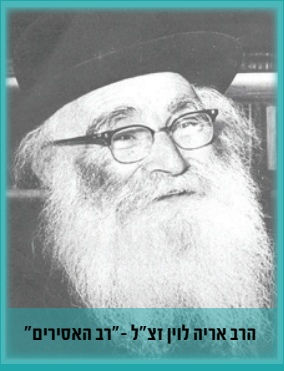

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

דוחים אותה מלהתגייר באופן זה לא הייתה פונה תמנע אל אליפז ומביאה לעולם את עמלק. המעשה אותו עשתה בא מתחושת הריחוק שאותו הרגישה - שמרחיקים ואין מקרבים.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

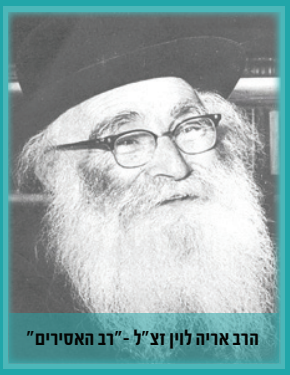
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

בלכתו לבקר מדי שבת בשבתו את האסירים המשוכנים בבית הכלא המרכזי בירושלים, היה ר' אריה לוקח עמו עוגיות כדי לכבד בהן את האסירים. עוגיות אלו היו נרכשות על ידו בימי שישי במגדניה המצויה ברחוב מרדכי בן-הלל אשר התנהלה על ידי אברהם גינסברג וישראל נוימן שותפו.

באחד מימי שישי בא כדרכו לרכוש את העוגיות ופגש ר' אריה באברהם גינסברג, ואמר לו: "הו, שמח אני לראותך, כי מכאן ואילך ברצוני לרכוש את העוגיות ממך בלבד, ולא משותפך".

"ומה חסרון מצאת בשותפי?!", תמה גינסברג.

"בדקתי ומצאתי שהלה מרמני במחיר", השיבו ר' אריה. "הכיצד תעלה על דעתך מחשבה שכזו?". "כן", ענה ר' אריה, "מוכר הוא לי את העוגיות במחירים זולים מדי, הרבה פחות ממחירם האמיתי...".

כדי להפיס את דעתו אמר לו אברהם גינסברג: "חלילה, משאו ומתנו של שותפי באמונה. ברם, את העוגיות הוא מוכר לך במחיר סיטונאי ולא במחיר קמעונאי...".

(צדיק יסוד עולם עמוד 314)

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

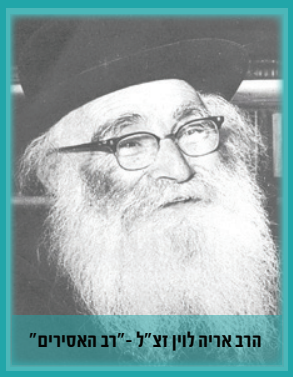
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בשבועות האחרונים עסקנו בדיני הוספות מיוחדות בתוך ברכת המזון. ישנו דין מיוחד בו התחלנו את הסעודה בשעה שהיה ראוי להזכיר או להימנע מלהזכיר וסיימנו בשעה שבה הדין להיפך, ויש לדעת כיצד יש לנהוג במקרה שכזה.

פסק מרן השלחן ערוך (סימן קפח סעיף י): היה אוכל ויצאה שבת, מזכיר של שבת ("רצה") בברכת המזון. סייג מרן הבן איש חי (פרשת חקת) שדוקא בשבת וביום טוב נמשכת ההזכרה אף ששקעה השמש ויצאו הכוכבים, אבל בראש חודש ובחנוכה לא יזכיר אם הסתיים המועד המחייב את ההזכרה. השל"ה הקדוש (הובא ביוסף אומץ יוזפא סימן תרעט), ביאר שדין זה הוא רק בשבתות וימים טובים שיש בהם דין מיוחד של 'תוספת מהחול על הקודש'. אמנם בספרו (שער האותיות אות קו"ף) כתב ככל דברי מרן השלחן ערוך.

הוה אומר שלדעת מרן השולחן ערוך הולכים אחר תחילת הסעודה, וכן פסק גם בסימן תרצה (סעיף ג). ובסימן רעא (סעיף ו) פסק שאם נמשכה סעודתו מיום שישי לשבת, כלומר מזמן שאין מזכירים לתוך זמן שמזכירים, יזכיר "רצה" בברכת המזון - כלומר הולך אחר שעת הברכה ולא אחר תחילת הסעודה. ורבים מהאחרונים דנו ביישוב שיטתו.

הרמ"א (סימן רעא שם) השיג על השולחן ערוך, ופסק שאזלינן תמיד אחר תחילת הסעודה, גם במקרה שנמשכה סעודתו מיום שישי לשבת, וממילא כיוון שהתחיל בשעה שאיננה שבת לא יזכיר בברכת המזון "רצה" כלל. וכן פסקו הב"ח וערוך השולחן.

ישנם מקרים בהם ישנן ב' הזכרות הסותרות זו את זו, כגון מצב שבו במוצאי שבת חל ראש חודש. על כך כתב המגן אברהם (קפח ס"ק יח) שאין מוסיפים שתי הוספות, משום ש'מחזי כסתרי אהדדי', ולכן יזכיר כפי שעת תחילת הסעודה, אלא אם התפלל ערבית במהלכה ואז יילך אחר שעת אמירת ברכת המזון, ובמיוחד אם אכל בפועל חלק מסעודתו אחר שקיעת החמה. אמנם לדעת הט"ז (קפח סק"ז) ניתן להזכיר שתי הזכרות, אף שנראות כסותרות זו את זו, משום שהולכים גם אחר ההתחלה וגם אחר הסיום, ולכן אין לחוש כלל ל'מחזי כסתרי אהדדי'. וכדעתו הכריע הגר"א (סימן תרצה), והוסיף כי אם יש ליום הקודם תוספת מדין 'מוסיפין מחול על הקודש' - יזכיר גם את הוספתו אף שהתחיל רק בזמן התוספת, אפילו שהיה לאחר צאת הכוכבים.

המשך בעמוד הבא

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

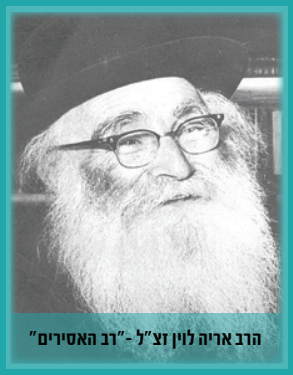
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

דעת המשנה ברורה שכשלא אכל בלילה, אזלינן תמיד בתר תחילת הסעודה. וכשאכל - יש לפסוק כמגן אברהם וסיעתו שאין אומרים שתי הוספות אלא ישנו סדר עדיפויות ביניהן כאמור לעיל, וכן פסק ערוך השלחן. ולכן גם בליל שבת אם התחיל סעודתו בחול וקידש או התפלל באמצע סעודתו - יזכיר "רצה" בברכת המזון.

והלכה למעשה אנו פוסקים להלכה כדעת הט"ז שאין תרתי דסתרי ולכן מזכירים במצב שכזה את שתי ההזכרות גם יחד.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

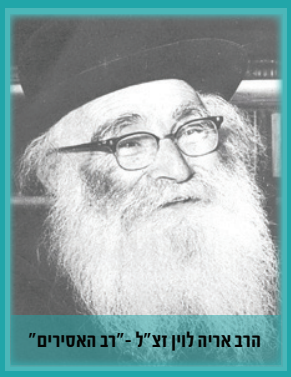
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | אנו נוסעים יחדיו באוטובוס ואוכלים בו ארוחת בוקר מדי יום, האם אפשר לעשות זימון בסוף האכילה?

תשובה | .המג"א (סי' קסז, הביאו במ"ב ס"ק ס"ב) מסתפק האם נסיעה בעגלה, וכיום- אוטובוס או רכב וכדומה, נחשבת לקביעות ואפשר לזמן יחד או לא. לעומת זאת קבוצה שאכלה יחד בספינה בוודאי מצטרפת לזימון (מ"ב שם). ומסביר השו"ע הרב שההבדל הוא שהספינה נידונת כעומדת והמים שתחתיה זזים, ואילו העגלה בעצמה זזה. ולכן דין הרכב מסופק משום שדומה לעגלה, שכאמור יש ספק אם אפשר לזמן בה או לא. אמנם בזמן שחונה הם בוודאי מצטרפים לזימון (אול"צ פי"ג). ומצאתי עוד באול"צ שהמטוס דינו כספינה, כי יש שם קביעות, ולכן כל הנוסעים בו מצטרפים לזימון. ולכן להלכה ולמעשה, ניתן לזמן יחד אבל בלי להזכיר את שם ה' מחשש ברכה לבטלה.

שאלה | האם בחורים שעומדים על המדרגות שנקראות פארענצ'עס (טריבונות) בזמן עריכת שולחן אצל אדמו"ר חייבים בזימון יחד עם אלו שאוכלים בשולחן עם האדמו"ר?

תשובה | הם חייבים לזמן יחד עם הרבי, כי במקום זה כך היא צורת הקביעות של הזימון.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il